

עם קבלת פרס נובל

מאת ש"י עגנון

רבותינו זכרם לברכה אמרו, אסור לו לאדם ליהנות בעולם הזה ללא ברכה, אכל כל מאכל, שתה כל משקה, צריך לברך עליהם תחילה וסוף. הריח ריח עשב טוב, ריח פירות טובים, מברך על ההנאה. כיוצא בזה לגבי ראייה. ראה חמה במחזור הגדול בתקופת ניסן, ראה ראייה ראשונה אילנות בפריחת ניצנים בחודש ניסן, ראה אילנות נאים ובריות נאות, מברך. כיוצא בזה לגבי שמיעה.

ברכה אחת מברכות השמועה נתגלגלה לי על ידכם, אדוני יקרים. מעשה ובא אצלי המיופה-כוח השוודי ובישרני שזיכתה אותי האקדמיה השוודית בפרס נובל, בירכתי בשם ובמלכות כדין השומע שמועה טובה לו ולאחרים, ברוך הטוב והמיטיב. הטוב, שנתן האל הטוב בלב חכמי האקדמיה המפוארת לזכות סופר מסופרי לשון הקודש בפרס הגדול והנכבד, והמיטיב, שהיטיב עמי שבחרו בי, ועתה שבאתי עד הלום, אברך עוד ברכה אחת כדין הרואה מלך, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן מכבודו לבשר ודם. ועליכם, חכמים מפוארים, אני מברך כדין ברוך שנתן מחמתו לבשר ודם.

אמרו בגמרא, נקיי הדעת בירושלים לא היו נכנסים בסעודה אלא אם כן יודעין מי היושב עמהם. ככן אומר לכם מי אני שנכנסתם עמי בסעודה. מתוך קאטאסטרופה היסטורית שהחריב טיטוס מלך רומי את ירושלים וגלה ישראל מארצו, נולדתי אני באחת מערי הגולה. אבל בכל עת תמיד דומה הייתי עלי כמי שנולד בירושלים. בחלום בחזון לילה ראיתי את עצמי עומד עם אחי הלויים בבית המקדש כשאני שר עמהם שירי דויד מלך ישראל. נעימות כאלה לא שמעה כל אחן מיום שחרבה עירנו והלך עמה בגולה. חושד אני את המלאכים הממונים על היכל השירה שמיראתם שאשיר בהקיץ מה ששרתי בחלום, השכיחוני ביום מה ששרתי בלילה, שאם היו בני עמי שומעים, לא היו יכולים לעמוד בצערם מחמת אותה הטובה שאבדה להם. כדי לפייס אותי על שנטלו ממני לשיר בפה, נתנו לי לעשות שירים בכתב. משבט לוי אני בא, ואני ואבותי מן המשוררים שבבית המקדש היינו, ומסורת קבלה במשפחת בית אבותי שמזרעו של שמואל הנביא אנו באים ושמנו נקרא עלי.

בן חמש שנים הייתי כשכתבתי את שירי הראשון. מתוך געגועים על אבא כתבתיו. מעשה ונסע אבא זיל לרגל עסקיו. תקפו עלי געגועי עליו ועשיתי שיר. מכאן ואילך עשיתי שירים ורבה. מכל השירים שעשיתי לא

הערה: אנחנו מביאים כאן את אומרו המלא של ש"י עגנון שנשא אותו בטקס הענקת פרס נובל למספר ולמשוררת גלי זק"ש בשטוקהולם במרואר-שבת כ"ז כסלו (דצמבר 1951), ש.נ.

נשתייך כלום. בית אבא, שהנחתי שם חדר מלא כתבים, נשרף במלחמה הראשונה ונשרפו עמו כל שהנחתי שם. והאומנים הצעירים, החייטים והסנדלרים שהיו שרים את שירי בעת מלאכתם, נהרגו במלחמה הראשונה, ואותם שלא נהרגו במלחמה, מקצתם נקברו חיים עם אחיותיהם בבור שכרו לעצמם בפקודת האויב, ורובם נשרפו במשרפות אושוויץ עם אחיותיהם שפארו את עירנו ביופיין והנעימו בקולן המתוק את שירי.

כגורל השרים והשרות שעלו הם ושירי באש, היה גורל הספרים שעשיתי אחר כך. כולם כאחד עלו בלהב השמים בדליקה שנפלה בביתי בלילה אחד בהומבורג עיר הרחצה ואני מוטל הייתי חולה בבית החולים. ובתוך הספרים שנשרפו היה רומאן גדול של ששים גליונות דפוס שהודיע עליו המויל שהוא עומד להוציא את החלק הראשון. עם הרומאן הזה, בצרור החיים שמו, נשרף כל שכתבתי מיום שירדתי מארץ ישראל לגולה וכן ספר שעשיתי עם מרטין בובר. מלבד ארבעת אלפים ספרים עבריים, שרובם באו לי בירושה מאבותי ומקצתם קניתי מכספי שקימצתי מלחמי.

אמרתי כאן, מיום שירדתי מארץ ישראל, ולא סיפרתי שדרתי בארץ ישראל. בכך אספר.

בן תשע עשרה ומחצה עליתי לארץ ישראל לעבוד אדמתה ולאכול מיניע כפי. מפני שלא מצאתי עבודה ביקשתי לי את פרנסתי ממקום אחר. נעשיתי מזכיר של ועד חובבי ציון ומזכיר של המועצה הארץ-ישראלית. שהיתה מעין הפרלמנט בדרך, וכן הייתי המזכיר הראשון של בית המשפט השלום. על ידיהם זכיתי להכיר פנים אל פנים כל אדם בישראל, ואותם שלא הכרתי על ידי אותן המשרות הכרתי מתוך אהבה ורצון להכיר את אחי בני עמי. קרוב לוודאי שבאותן השנים לא היה בארץ ישראל איש או תינוק שלא הכרתי. אחרי שריפת כל קניני נתן ה' חכמה בלבי לחזור לירושלים. חזרתי לירושלים, ובזכותה של ירושלים כתבתי כל אשר נתן ה' בלבי ובעטי. אף עשיתי ספר על מתן תורה וספר לימים נוראים, וספר על ספריהם של ישראל שנתחברו מיום שניתנה תורה לישראל.

מיום שחזרתי לארץ ישראל יצאתי משם שתי פעמים. פעם אחת לשם הדפסת ספריי שהוציא זלמן שוקן ופעם אחת נסעתי לשוודיה ולנורווגיה. משורריהם הגדולים נתנו בלבי אהבה וחיבה לארצותיהם עד שאמרתי אלך ואראה אותן. עתה באתי בפעם השלישית כדי לקבל ברכה מכם חכמי האקדמיה. בימי ישיבתי בירושלים כתבתי סיפורים גדולים עם קטנים. מקצתם נדפסו, רובם עדיין עמי בכתובים.

כבר סיפרתי שראשית מעשי שירי מתוך געגועים על אבא בא. אף ראשית לימודי מאבא בא לי וכן מהדין שבעירי. קדמו להם שלושה מלמדים שלמדתי אצלם בזה אחר זה משנת שלוש ומחצה לחיי עד שנעשיתי בן שמונה ומחצה.

רבותי בשירה ובספרות מי הם? דבר זה שנוי במחלוקת. יש רואים בספרי השפעות של סופרים שאני בעיני אפילו את שמותיהם לא שמעתי, ויש

רואים בספרי השפעות של משוררים שאת שמותיהם שמעתי ואילו דבריהם לא קראתי. דעתי אני מה היא? ממי קיבלתי יניקה? לאו כל אדם זוכר סיפת חלב ששתה, מה שמה של אותה פרה ששתה מחלבה. כדי שלא להוציאכם חלק, אנסה לברר ממי קיבלתי מה שקיבלתי.

ראשון לכולם כתבי הקודש, מהם למדתי לצרף אותיות. שניים להם משנה ותלמוד ומדרשים ופירושי רש"י על התורה. אחריהם הפוסקים ומשוררינו הקדושים וחכמי ימי הביניים ובראשם אדוננו הרמב"ם ז"ל. משהתחלתי לצרף אותיות לועזיות קראתי כל ספר שנודמן לידי בלשון גרמנית, ובוודאי קיבלתי מהם כפי שורש נשמתי. מקוצר הזמן לא אעסוק בביבליוגרפיה ולא אזכיר שמות. אם כן, למה פרטתי את ספרי היהודים? מפני שהם העמידוני על עיקרי. ולבי אומר לי שהם המליצו עלי לזכות אותי בפרס נובל.

השפעה אחרת קיבלתי מכל איש, מכל אשה ומכל תינוק שנודמנו לי בדרכי, הן יהודים והן אינם יהודים. שיחות הבריות, סיפורי מעשיהם נחקקו בלבי ומהם עלו על עטי. כיוצא בהם מראות הטבע. ים המלח שרואה הייתי בכל יום מגג ביתי עם הנץ החמה, נחל ארנון שטבלתי בו, לילות שעשיתי עם החסידים ואנשי מעשה בחצות לילה אצל הכותל המערבי הם נתנו לי לראות את ארצו של הקדוש ברוך הוא שנתן לנו ואת העיר ששיכן שמו עליה. כדי שלא לקפח שכר כל בריה חייב אני להזכיר בהמות, חיות ועופות שלמדתי מהם. כבר אמר איוב: מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמונו. מקצת מה שלמדתי מהם כתבתי על ספרי. אבל חוששני שלא למדתי כל צרכי. הרי ששמעתי קול כלב נובח, קול צפור מצייצת, קול תרנגול קורא, איני יודע אם מודים לי על כל מה שסיפרתי עליהם או אם קוראים עלי תגר.

קודם שאסיים אני את דברי, אומר עוד דבר. אם שיבחתי את עצמי יותר מדי, למענכם שיבחתי את עצמי, כדי להניח את דעתכם על שימת עינכם עלי. כשאני לעצמי מאד קטן אני בעיני. כל ימי אינו זו ממני המזמור שאמר דויד השם לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני. אם מוצא אני חיזוק לעצמי הוא שזכיתי לדור בארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת אותה לנו כמו שכתוב וישבו על הארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב אשר ישבו בה אבותינו וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד עולם.

אני טרם אכלה דברי, אתפלל תפילה קצרה. הנותן חכמה לחכמים ותשועה למלכים, לאין שעור חכמתם ירבה וינשא את מלככם, בימיו ובימינו תיושע יהודה וישראל ישכון לבטח. ובא לציון גואל ושמחת עולם ליושביה והתענגו על רוב שלום, כן יהיה רצון, אמן.